

STADSCURATORIUM AMSTERDAM

Aanvraag / Advies

Titel: Talking Sculptures - Belle

Aanvrager: Stadsdeel Centrum

Datum adviesaanvraag: 11 april 2025

Datum advies (in te vullen door SCA): 12 juni 2025

Advies over: projectplan

Locatie: Oudekerksplein e.a.

STADS
CURA
TORI
UM
X
X
X

Samenvatting projectomschrijving:

De gemeente Amsterdam heeft een verzoek ontvangen voor de realisatie van een eerste Talking Statue in Amsterdam. Talking Statues is een internationaal kunst- en erfgoedproject dat figuratieve beelden (van personen) in de openbare ruimte 'tot leven' brengt. De installatie werkt door het scannen van een QR-code bij het standbeeld. Vervolgens word je "gebeld" door het standbeeld op je smartphone. Het standbeeld spreekt in de eerste persoon en spreekt de gebruiker rechtstreeks aan. De audioverhaal (plm 2 a 3 min) worden ingesproken door acteurs, schrijvers of door betrokkenen met een directe link naar het beeld of onderwerp. Het project is gestart in Kopenhagen in 2013 door filmmaker David Peter Fox en heeft zich sindsdien uitgebreid naar steden als London, New York, Dublin en Helsinki.

Zie: <https://www.talkingstatue.com/about/>

Als eerste pilotproject in Amsterdam ligt er een voorstel van Fox over het beeld Belle op het Oudekerksplein uit 2007, gemaakt door de Nederlandse beeldhouwer Els Rijerse in opdracht van het Prostitutie Informatie Centrum (PIC). Fox heeft hiervoor samengewerkt met Mariska Majoor, oprichtster van het PIC. Omdat het beeld tot stand kwam via crowdfunding en vermoedelijk eigendom is van het PIC, is het verzoek in eerste instantie als pilot opgepakt. Er zijn inmiddels Engelstalige audiofragmenten van 4 en 8 minuten beschikbaar, ingesproken door Majoor zelf. Een Nederlandse versie volgt.

De initiatiefnemer heeft ook een vervolgvoorstel ingediend voor Talking Statues bij het Rembrandtbeeld, Anne Frank (Westermarkt), Majoor Bosshardt, en Andre Hazes. De eerste Talking Statue is gratis, voor de andere vier is een budget ingeleverd van ruim 6000 euro (waaronder hosting gedurende 3 jaar)

Gezien de voorgeschiedenis en de instemming van de eigenaar is het project niet direct stopgezet, maar wordt het wel als pilot gezien, met interne afstemming. Fox heeft de ambitie om meerdere Talking Statues in Amsterdam te realiseren, naar voorbeeld van vergelijkbare projecten in andere wereldsteden. De gemeente is gevraagd advies te geven over de verdere uitrol.

Belangrijke aandachtspunten zijn:

- Curatie: het opstellen van richtlijnen voor welke beelden wel/niet geschikt zijn.
- Contentcreatie: richtlijnen voor de inhoud van de audioverhalen, met respect voor de maker en de historische of maatschappelijke betekenis van de afgebeelde persoon.
- Communicatie en vormgeving: balans vinden tussen zichtbaarheid van de Talking Statues en het behouden van een overzichtelijke openbare ruimte (o.a. Puccini-richtlijnen).

Beoordeling

Het Talking Statues project biedt een laagdrempelige manier om erfgoed te beleven en stimuleert nieuwsgierigheid naar de verhalen achter bekende én minder bekende figuratieve beelden. De focus ligt niet op de beelden zelf maar op de personen die afgebeeld zijn, met meestal een heel korte verwijzing naar de kunstenaar die het beeld maakte. Fox noemt zijn project 'the first of its kind', maar in Zwolle bestaat al sinds 2006 een vergelijkbaar project. Kunstenaar Arnoud Holleman heeft (als een opdracht van de gemeente Zwolle) een bordje op het voetstuk toegevoegd waarop staat 'CALL ME 0900-4004242'. Wie het telefoonnummer belt, hoort een monoloog (7 minuten), waarin deze Adam vertelt over zichzelf als beeld in de stad. Arnoud Holleman verwerkte in de monoloog gegevens over Rodin, over Adam, Zwolle en de dagelijkse gebeurtenissen op het Grote Kerkplein.

<https://www.kunstwegen.nl/nl/article/call-me#:~:text=De%20bronzen%20Adam%20van%20Auguste,CALL%20ME%200900%2D4004242>'.

Amsterdam is al een aantal jaren bezig om de informatie over kunst in de openbare ruimte op orde te krijgen. In 2020 gaf het Stadscuratorium al een advies tot Collectie-inventarisatie en de ontsluiting van Kunst in de Openbare Ruimte (KIOR) van Amsterdam met als kern van het advies "Om een goed en volledig overzicht geven van de collectie openbare kunst van Amsterdam adviseert het Stadscuratorium te werken aan een eenduidige inventarisatie van alle kunstwerken in de openbare of semiopenbare ruimte, zowel publiek als particulier, inclusief (een selectie van) Street art. Het verdient aanbeveling om eerdere initiatieven en eerder verzamelde informatie van instellingen en particulieren hierbij te betrekken." Zie voor het advies:

<https://stadscuratorium.nl/advies/bijlage-advies-uitvoeringskader-collectie-inventarisatie-stadscuratorium-amsterdam/?highlight=Collectie-inventarisatie%20>

Op de 'gemeentelijke' Kunstwacht website ontbreken veel beelden, waaronder het beeld Belle, dat toch opmerkelijk is als eerste en waarschijnlijk wereldwijd het enige beeld van een sekswerker in de openbare ruimte. Op andere websites (zoals die van Public Art Amsterdam) worden audiotours aangeboden die de verhalen achter beelden vertellen. Bij de beelden zelf is niet terug te vinden dat deze informatie beschikbaar is.

SCA adviseert eerst een stadsbreed beleid te ontwikkelen en in de praktijk te brengen over de ontsluiting van kunst in de openbare ruimte, alvorens weer een nieuw initiatief toe te laten. Het lijkt nogal willekeurig op bij dit buitenlandse initiatief wel bordjes of QR codes toe te staan, terwijl dat bij Amsterdamse initiatieven niet gebeurt.

Ook is niet duidelijk hoe dit project, afgezien van de eerste gratis pilot, gefinancierd gaat worden.

SCA heeft tevens bedenkingen bij de inhoud van de Talking Statues. Het zijn nogal eendimensionale verhalen, die meer over de persoon gaan dan over het beeld. Het format is dan ook alleen geschikt bij kunstwerken waarop een (historisch) figuur wordt afgebeeld, en ook dan is de vraag of een eendimensionaal format als dit wel passend is. Het SCA denkt van niet, omdat er op figuren verschillende visies zijn, en deze in de loop der tijd ook weer kunnen veranderen.

Als er door middel van audio-verhalen informatie beschikbaar komt over kunst in de openbare ruimte – en dat juichen we alleen maar toe – dan liever op een manier die wat meer perspectieven laat horen.

SCA beveelt aan om voor de ontsluiting van Amsterdamse beelden niet in zee te gaan met een buitenlandse producent, die minder zicht heeft op de gevoeligheden rond bepaalde figuren (zoals Anne Frank, Koningin Wilhelmina en Andre Hazes). Er is bovendien genoeg (schrijf en acteer) talent in de stad om dat zelf te doen.

Resumé/conclusie

SCA adviseert niet in zee te gaan met de producent van Talking Statues en eerst een helder beleid te ontwikkelen over de ontsluiting van kunst in de openbare ruimte van Amsterdam.

Disclaimer SCA

Hoewel aan alle beschikbaar gestelde informatie en SCA advisering de grootst mogelijke aandacht en zorg is besteed, kunnen er geen rechten aan dit advies worden ontleend.